

Naam project	SCE18003 - Moraal versus Wet
Status	Definitief
Datum	5 februari 2019

Project team

Projectsponsor: Francis Bouman
 Projectleider: Rudy van Maaren
 Teamleden: alle leden van de SCE

Aanleiding

Binnen de NBA wordt voor de beroepsgroep een spanningsveld 'moraal versus wet' onderkend. Dit betreft situaties waar (letterlijke) naleving van de wet tot uitkomsten kan leiden die:

- moreel als ongewenst (kunnen) worden ervaren en/of;
- strijdig met de geest van de wet (kunnen) worden geacht en/of;
- volgens het maatschappelijk verkeer niet leiden tot hetgeen is bedoeld of wordt verwacht.

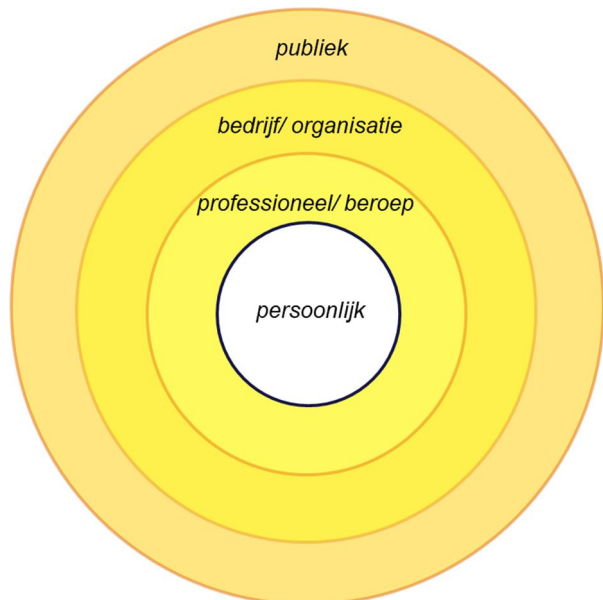
Een voorbeeld betreft belastingontwijking via offshore constructies. Het is legaal volgens de wet maar maatschappelijk ongewenst omdat:

- belasting wordt afgedragen (tegen laag tarief) in een ander land dan waar de activiteiten feitelijk worden verricht;
- alleen vermogenden toegang tot het daarvoor benodigde advies hebben en anderen die dat niet hebben daardoor meer moeten betalen. Dit raakt beginselen zoals eerlijkheid en rechtsgelijkheid.

Het vraagstuk heeft relaties met het niet naleven van wet- en regelgeving (NOCLAR) maar is anders van aard omdat bij NOCLAR een strijdigheid te objectiveren is op basis van normen (wetgeving), alhoewel ook bij NOCLAR grijze gebieden voorkomen omdat de wet interpretatie behoeft.

Het vraagstuk is complex omdat het zich uitstrekt over alle domeinen van de ethiek:

- *Persoonlijk*: de ethiek van de accountant als persoon. Deze is vooral gevormd vanuit zijn opvoeding;
- *Beroepsethiek*: de ethiek van de beroepsgroep zoals opgenomen in de VGBA. Deze is vooral gevormd vanuit de opleiding en de praktijk van de accountant;
- *Organisatie-ethiek*: de ethiek van de werkgever van de accountant zoals opgenomen in een organisatiecode en 'ongeschreven' regels. Deze wordt vooral door de leden van de organisatie gevormd;
- *Publieke ethiek*: de ethiek van de maatschappij. Deze wordt vooral in het publieke debat, de politiek en door maatschappelijke organisaties gevormd.

Aan het vraagstuk zijn meerdere deelvragen verbonden:

- Is er een verwachting van de maatschappij en zo ja, welke?
- Zien accountants hierin een rol cq. voelen zij een verantwoordelijkheid en zo ja, welke?
- Wat is het effect op de beroepsgroep?
- Wat is het effect op de werkzaamheden?

De eerste twee deelvragen worden als leidend en richtinggevend voor de overige deelvragen beschouwd. Eerst dienen we duidelijk te krijgen wat accountants zien als hun rol en/of verantwoordelijkheid en wat de maatschappij van hen verwacht. Tussen beide kan een verwachtingskloof bestaan. De scope van dit project beperken we voorlopig om bovenstaande reden tot de eerste twee deelvragen. Indien daaruit bijvoorbeeld naar voren komt dat er geen of nauwelijks verwachtingen zijn, dan zal het effect gering zijn en vice versa.

Doelstelling

Doelstelling van het project is te concretiseren wat de verwachting is van enerzijds de NBA leden en anderzijds de maatschappij voor wat betreft de omgang van accountants met situaties waarbij zich een spanningsveld voordoet tussen wet en moraal.

Uiteindelijk zullen de bevindingen uit het project in een rapportage worden verwerkt waarbij o.a. zal worden aangegeven of er consequenties zijn voor de huidige ViO en VGBA. Mogelijk dat de regelgeving (en de Toelichting) zal worden aangepast en/ of verhelderd. Tijdens de uitvoering van het project zullen praktijksituaties nadrukkelijk aan de orde komen.

Impactanalyse

De projectgroep onderkent twee mijlpalen:

- inzicht in de rol en verantwoordelijkheden volgens de accountants;
- inzicht in de visie en verwachtingen van de maatschappij.

Om deze mijlpalen te bereiken dient onderzoek uitgevoerd te worden. Daarbij voorzien wij de volgende activiteiten:

1. Vormen team: een combinatie van medewerkers van NBA (bureau), leden van SCE en een aantal studenten voor het uitvoeren van onderzoek en veldwerk;
2. Uitwerken concrete voorbeelden: samenstellen van een document met concrete voorbeelden waarin wet en moraal conflicteren. Hierbij kan gedacht worden aan tax planning (cases Starbucks, Google en Apple), ABC constructies (case Bouwfonds) en witwassen (cases ING en ABN AMRO) en deze ook analyseren a.d.h.v. o.a. Standaard 250;
3. Uitvoeren (internationale) literatuurstudie: onderzoeken of is gepubliceerd over wet versus moraal dilemma's binnen het accountantsberoep, dan wel daarbuiten. Buiten het accountantsberoep lijkt de zakelijke dienstverlening (banken, verzekeraars, advocaten, notarissen) voor de hand te liggen; afstemmen met AiB inzake gebruik en uitkomsten dilemma-app.
4. Identificeren zienswijze accountants en maatschappelijk verkeer: inzet van rondetafel bijeenkomsten, regiobijeenkomsten, polls (op accountant.nl, tijdens regio-bijeenkomsten via Kahoot, etc), cases in de dilemma app, uitvraag bij belangenorganisaties (young professionals, werkgevers, vakbonden, commissarissen, DNB, AFM, verbond van verzekeraars, vereniging van banken, notariële beroepsorganisatie, orde van advocaten, etc);
5. Verkrijgen totaalbeeld: samenvoegen van voorbeelden, literatuurstudie en zienswijzen;
6. Opleveren advies aan ACB en Bestuur door SCE.

Inpassing in de huidige regelgeving

Nog niet bekend. Zal met name betrekking hebben op VGBA/ NV NOCLAR. Hangt mede af van de uitkomsten van het project.

Organisatorische knelpunten

Belangrijkste randvoorwaarde voor het bereiken van de doelstelling is het goed kunnen bereiken en ontsluiten van de denkbeelden en opvattingen van accountants en de maatschappij. Met name de maatschappij is divers. Het is daarom van belang om in gesprek te komen met een voldoende brede groep van vertegenwoordigers van de beroepsgroep en maatschappij. Met name diegene die zich wellicht niet bewust zijn van de problematiek.

Inhoudelijke knelpunten

- beschikbaar capaciteit;
- opvattingen van de 'brede stakeholder' boven water krijgen.

Stakeholders

- beroepsbeoefenaren;
- ledengroepen NBA;
- accountantskamer, CBB;
- gebruikers en opdrachtgevers zoals VEB, Eumedion VNO/NCW, MKB Nederland en VNG.

Projectplanning

Goedkeuring projectplan door SCE	: 4 december 2018
Goedkeuring projectplan door ACB	: 17 december 2018
Projectplan ter info naar Bestuur	: februari/maart 2019
Goedkeuring advies door SCE	: najaar 2019
Goedkeuring advies door ACB	: najaar 2019
Goedkeuring advies door Bestuur	: najaar 2019

Overige opmerkingen

Op verzoek van het ACB wordt tussentijds gerapporteerd aan het ACB over de voortgang en de bevindingen.